

ŽILNÁ HORNINA STARŠÍ NEŽ OKOLNÍ GRANODIORIT (SEDLÁNSKÝ FELZIT)

I. Turnovec

Na Kamenci 1755, 511 01 Turnov, ivan@turnovec.cz

Součástí vyhledávacího průzkumu Au-Sb rud v oblasti Krásná Hora – Sedlánsko bylo i geologické mapování cca 120ti km². Během mapování se ukázalo, že jsou zde vyvinuty četné žilné horniny. Byla jim věnována zvýšená pozornost (Žežulková, Rus, Turnovec 1977). Rozlišeno zde bylo osm strukturálně petrografických typů. Podrobně jsou popisovány v citované práci. V tštinou jde o běžné horninové druhy. Existuje zde ale výjimka. Již během mapování nás na Sedlánsku zaujala žíla odlišná od všech ostatních. Označena byla jako oligofyrový felzitický žulový porfyr. My jí zařadili k sedlánskému felzitu. Jde o výraznou žílu VSV směru, která se táhne 8 km od Dubovic na jihovýchod a Stříbrnici. Je několikrát posunuta SZ poruchami. Její mocnost se pohybuje mezi 100–350 cm. Materiál žíly je masivní, barva šedožlutá. Hornina se svým chemismem výrazně liší od ostatních. Viz tab. 3 citované práce, kde je v závěru konstatováno: „Oligofyrové felzitické porfyry se svým chemismem a strukturálními znaky velmi odlišují od ostatních žilných hornin a tvoří geneticky samostatný typ nejstarších žil území.“

Vzhledem k tomu, že v zájmové oblasti lze sledovat projevy postupné granitizace, a že felzitický porfyr zasahuje i do křemíkových migmatitů, dostavila se již v osmdesátých letech kdysi myšlenka, že jde o horninu starší než granitizace. Znovu cituji: „Sázavský typ je zastoupen jak křemen-dioritovou, tak granodioritovou facií. Jejich přítomnost je patrná pod podmínkami známým stupněm asimilace starších hornin. Zbytky pláště a metamorfované ostrovy lemují velmi často kontaminovaný granodiorit. Tektonický typ přechází v partie odpovídající sázavskému typu. Přechody jsou pozvolné, jen lokálně byly pozorovány i ostré hranice.“

Důvody, které mne vedou k názoru, že oligofyrový felzitický žulový porfyr je starší než okolní granitoidy, postupně přibývaly během detailních prací na přípravě a posléze i později, při cílených průzkuzech po žilném pruhu.

První je geologicky tektonický. S kolegy Vratislavem Rusem a Stanislavem Kotkem jsme tektonické posuny žíly interpretovali jako poruchy i v místech, kde v křemených dioritech žádné tektonické projevy nejsou. K jejich zahlazení došlo patrně během granitizace. V citované publikaci (1977) se mluví o žilách, nicméně ještě během průzkumných prací jsme zjistili, že jde o žílu jedinou by se mohl její směr a existují úseky, kde nevystupuje na povrch.

Druhý je petrograficko-mineralogický. Velmi jemnozrnná alotri- až hypidiomorfní struktura nemusí být povodní, ale může být, i s nepravidelně se vyskytujícími vyrostlicemi, metamorfního povodu. Z 96-98% je hornina tvořena plagioklasem, K-živcem a křemenem v poměru zhruba 4:3:2. V jemnozrnné křemenoživcové hmotě (0,02–0,1mm) jsou lokálně vytvořeny metakrysty. Rozložení slíd, při zastoupení od 1 do 3%, je opět nerovnoměrné. Biotitové vyrostlice (kolem 0,2 mm) jsou chloritizovány nebo baueritizovány. Muskovit je sekundární, velmi jemnozrnný, a vytváří se na úkor biotitu nebo živce. Vyrostlice živce, často ve formě lišt (0,2–0,4 mm), se liší. Zatím co ortoklas je čerstvý, místy perthitický (často mřížkový), jsou plagioklasy značně sericitizované. Navíc jsou plagioklasy ortoklasem zatlačovány. Vzácná okrouhlá zrnka křemeny byla povodně interpretována také jako vyrostlice, lze je pokládat i za reliktní zrna, a to že vytvářejí nepravidelné shluky tuto možnost jen podporuje. Několikrát byl zjištěn i granát a staurolit. Detailní petrografické studium nicméně provedeno nebylo, a mým přáním by bylo, aby se jej někdo z mladších kolegů ujal. Jde tu o velmi zajímavé téma.

Žežulková V., Rus V., Turnovec I. (1977): Žilné horniny krásnohorské-sedlánské oblasti a jejich vztah k Sb-Au zrudnění. Sb. geol. věd, Geologie, 29, str. 33–60, ÚÚG Praha